

הדרך היומית

עלון יומי ללומדי הדרך היומית יו"ל ע"י "מדרשית הדרך היומית פ"ח"

מסכת בבא בתרא - דף צא

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

מתי מותר לצאת לחו"ל?

מבואר בגמ', לשיטה אחת בגמ' נענשו אלימלך ובניו מחמת שיצאו מארץ ישראל לחו"ל. עוד מבואר בגמ' שמי שיוצא לחו"ל אין לו זכות אבות. למדו בגמ' בגיטין (עו, ב) שעכו בתוך ארץ ישראל, והראיה מהחכמים שנפרדו מחבריהם היו נפרדים בעכו ולא המשיכו ללוותם הלאה משום שאסור לצאת מארץ ישראל. ועיין בלשונו של רש"י ובריטב"א, שעולה מתוך דבריהם שלבני חו"ל מותר להם לחזור לבתיהם אולם לבני ארץ ישראל אסור לצאת לחו"ל. סוגיא ארוכה מאוד, באלו ופנים מותר לצאת לחו"ל ובאלו לא, שהות בחו"ל לצורך עניינים שונים, האם יש לחוש לפטומת ארץ העמים לגבי חנינים אף בזמן הזה, ועוד, לא באנו להורות וכו' כי ללבן פרט מתוך סוגיא סבוכה זו.

אמרו בגמ' בכתובות (קיא, א) בסוגיא העוסקת במעלת ישיבת א"י ובהלכה שהכל מעלין לא"י וכפיית הבעל או האשה לעלות לא"י. מספרת הגמ', ההוא גברא דנפלה ליה יבמה בי חוואה אתא לקמיה דרבי חנינא א"ל מהו למיית וליבמה א"ל אחיו נשא כותית ומת ברוך המקום שהרגו והוא ירד אחריו. עכ"ל הש"ס. מבואר בדברי הגמ', שיש איסור לדעת רב חנינא לצאת מא"י לחו"ל לצורך קיום מצוות יבום.

ודברי ר"ח הם פלא לפי סוגיית הש"ס ע"ז (יג, א) שאמרו, מותר לצאת לחו"ל ללמוד תורה ולישא אשה. א"כ יבום הוא בכלל לישא אשה. ומדוע אסר רבי חנינא להווא גברא. ודוחק להעמיד שהווא גברא כבר היה נשוי.

הרמב"ם (פ"ה ממלכים ה"ט) פסק, אסור לצאת מא"י לחו"ל לעולם אלא ללמוד תורה או לישא אשה או להציל מיד הגויים ויחזור לארץ. מוכיח הכס"מ מלשון הרמב"ם, שאף כאשר יוצא לאחד מן הדברים שמותר בעבורם לצאת צריך לחזור לארץ.

לכאור' הדברים הם ברורים, מאחר ואמרו בגמ' בכתובות (קי, ב), שיכול לכוף אשתו לעלות לא"י ואם אינה רוצה מוציא בלא כתובה. א"כ ברור לכאור' שצריך לחזור. אולם זה אינו מספיק שהרי מאן יימר לן שאם יוצא לקיים את המצוה, לא יוכל לשהות בחו"ל. כמו תושבי חו"ל שמותר להם לחזור למקומם.

אמרו הכס"מ ומקורו בדברי התוס' בע"ז (שם) שמוכח מהמעשה עם רבי חנינא שצריך לחזור אף כאשר יצא לדברים המותרים. שאותו אדם שאל מרבי חנינא לרדת לחו"ל לייבם ולהישאר שם. ע"ז אמר לו רבי חנינא שאסור לו לצאת. אולם אם היה דעתו לחזור מיד הרי אמרו שמותר לצאת לחו"ל כדי לישא אשה. וזה פסק הרמב"ם שמותר לצאת אולם תמיד צריך לצאת על דעת לחזור. ע"כ תורף המעשה המובא בבבלי. והביאו תוס' בע"ז (שם) ב' שיטות האם לכל מצווה מותר לצאת לחו"ל והדברים שנזכרו בגמ' הם קלים יותר או שהם חמורים ולשאר מצוות אסור.

סיכום הדרך

נושא: מידות ומשקלות. דברי אגדה.

כמבואר בדברי רב שאסור להשאיר בבית מידה שאינה מדויקת אפילו היא משמשת לכלי של מי רגלים, כן למדו אף בברייתא. **אמרו בברייתא** מידות שעושה, "סאה" "תרקב" "חצי תרקב" "קב" "חצי קב" "רובע" "תומן" "חצי תומן" ו"עוכלא", שהיא חמישית רובע הקב. **והמידות עושה למידת דברים לחים** "חצי הין" "שליש הין" "רביעית הין" "לוג" "חצי לוג" "רביעית לוג" "שמינית לוג" "קורטוב" שהוא, אחד משמונה בשבמינית. **מבארת הגמ'** שלא עושה מידת "קביים" היות **וזמנה** ל"חצי תרקב". **וביאר רפ'**, שבמידות קטנות אנשים בקיאים לכן לא חששו שיהיה מידת "חצי תומן" ומידת "עוכלא" שההפרש ביניהם הוא שכל דבר שנמכר במדה מנין ומשקל יש בו ביטול מקח אפילו בשמיים. **ואמרו בגמ' שעשו** "שלישית הין" ו"רביעית הין", ולא חששו שיטעו, **כיון שמידות אלו שימשו בבית המקדש** ומחמת שכהנים זרזים הם לא גזרו במקדש.

אמר שמואל, כאשר בני העיר מוסיפי על המידות לא יוסיפו יותר משתות, וכן על המטבע **לא יוסיפו יותר משתות**, **ואם השתכר בסחורה לא ירויח יותר משתות**. **מבארת הגמ'**, לא יוסיפו על מידות יותר משתות, אם הטעם משום שחוששים להתייקרות המחיר יותר ממה שהוסיפו, הרי חשש יש זה אף יוסיפו בדיוק שתות. **אלא** שחששו לאגונה, ואם לא ידעו שהשתנו המידות יגרמו לביטול מקח. **שואלת הגמ'** הרי בין כך יהיה ביטול מקח מחמת דברי רבא שכל דבר שנמכר במדה מנין ומשקל יש בו ביטול מקח אפילו בשמיים. **אלא מבארת הגמ'**, שלא יפסיד סוחר שמגיע ממקום אחר, **שואלת הגמ'** והרי גם לא ירויח, **אלא ביאר רב חסדא** ששמואל דרש פסוק, "והשקל עשרים גרה עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל המנה יהיה לכם", **מבואר בפסוק** שמנה של הקדש הוא שישים שקלים שהיה נהוג ב' בקומות, **וא"כ שאל שמואל** שבהשבון עולה בששים כפול ד' (ד' דינרים בשקל), 240, ואנו יודעים שמנה הכוונה 1000 בלבד. **אלא למדנו מכאן**, על מנה של קודש הוא **כפול** ממנה של חולין, היינו של חולין 100, של קודש 200. **ב' הוסיפו על המידות**, ולכן מנה של חולין נעשה שווה 120, וממילא של הקדש 240, **ג' אין מוסיפים יותר משתות**, כפי המבואר. **ד'** שתות **שהוסיפו מלבר**, היינו מחלקים את הקרן ל5, וחלק אחד מוסיפים.

רב פפא תיקן כלי של 9 לוג, **אמרו לו**, והרי שמואל אמר שאין מוסיפין יותר משתות. **אמר להם** שתיקן מידה חדשה ולא הוסיף על מידה שהיתה. **בפומבדיתא** לא קיבלו ממנו, **ופפא** קיבלו, ו**קראו** לזה מידת רב פפא.

"אוצרי פירות" (אגורים את הפירות, וממתינים שיהיה מחסור ומעלים את המחיר, והביאה הגמ' שאמר רבי יוחנן כגון שבתי שהיה אוצר את הפירות), **"מלוי ברבית"**, **"מקטיני אפה"** (מרמים במידה והלוקח מקבל פחות ממה ששילם) ו**"מפקיעי שערים"** (מוכרים בשער גבוה) **עליהן הכתוב** אמר "לאמר מתי יעבור החדש ונשבירה שבר והשבת ונפתחה בר להקטין אפה ולהגדיל שקל ולעוות מאזני מרמה" ו**כתוב** "נשבע ד' בגאון יעקב אם אשכח לנצח כל מעשהיהם".

מספרת הגמ' שאביו של שמואל דאג שלא יעלה השער של הפירות, שמכר את הפירות בזמן הגורן בשער הזול. **ושמואל** לאחר שעלה המחיר דאג להורידו, שאצר את הפירות ומכר בזול. **ואמרו** שמעלתו של אביו היתה מרובה.

אמר רב, האיסור בלאצור את הפירות, היינו לרכוש בשוק ולאצור, אולם את של עצמו מותר לאצור. **וכן למדו בתוספתא**, שדברים שיש בהם חתי נפש אסור לאצור, כגון יין שמן סלתות, אולם תבלינים כגון לפפל וכד', מותר. **ואסרו** דווקא בלוקח מן השוק ולא שלוקח משל עצמו. **מותר לאדם לאצור פירות בארץ ישראל לל שנים**, בערב שביעית, שביעית ומוצאי שביעית. **בשנות בצורת** לא יאצור אפילו דבר מועט מן החרובים כדי שלא יעלו המחירים. **אמר רבי יוסי ברבי חנינא** לשמשו ששמו היה "פוגא" הבא לי פירות לערב שביעית, שביעית, ומוצאי שביעית.

אין מוצאים פירות מארץ ישראל בדברים שיש בהם חיי נפש כגון יין שמן וסלתות. **לדעת רבי יהודה בן ביתרא** מותר להוציא יין, שבה יעמט את השכרות. **ואף לסוריא** אין מוצאים. **ורבי הירי** ממחזו בארץ ישראל למחזו הראשון בסוריא.

אין משתכרים בארץ ישראל בדברים שיש בהן חיי נפש, כגון יינות שמנים וסלתות. **אפילו בשבת**, **אמר רבי יוחנן**, כגון בגדי פשתן כגון בבבלי, ויין ושמן בארץ ישראל. **ביאר רב** יוסף שהזול עד כדי שסונמכר במחיר של 6.

אין יוצאין מארץ ישראל לחו"ל א"כ מחיר החיטה סאתים בסלע. **אמר רבי שמעון**, דווקא אם אינו משיג כלל, **אבל** שיש לרכוש אפילו אם המחיר סאה בסלע לא יצא לחו"ל. **ואמר רשב"י**, **אלימלך מחלון וכלוני דולי הדור הין**, פרנסי הדור היו ומפני מה נענשו, מפני שיצאו מארץ לחוצה לארץ. "אתמארה הזאת נעמתי" **אמר רב יצחק**, אמרו ראיתם נעמי שיצאת מארץ לחו"ל מה עלתה לה. **ואמר רב יצחק** ביום שבאה רות לארץ ישראל, נפטרה אשתו של בעז. וזה שאומרים עוד קודם שמת הנוטה, כבר יש ממונה אחר. **אמר רב רב הונא בשם רב**, "אבצן" זה "בעז", **והחיינוש** בזה, שאמר רבה בר רב הונא בשם רב, מאה ועשרים משתאות עשה בעז לבניו ולא הזמין את מנוח אבי שמשון, שבאותה שעה עדיין לא היו לו ילדים ואמר בועז במה ישלם לי זה שאן לו סעודות נישואים. וכל בניו של בועז מתו. **וזה** שאמר ש"אבצן" זה "בעז" שנשא ב' נשים. וזה שאומרים שאם מתו בחייו 60 ילדים עדיף להוליד אחד שישיא.

אם אדם יוצא מארץ ישראל לחו"ל לא עומדת לו זכות אבות, **ולמדו ממה שאמר רב חנן בר רבא בשם רב**, "אלימלך" ו"שלמון" (אביו של בועז) ו"פלוני אלמוני" (מי שלא רצה לגאול את השדה ואת רות) "ואביו נעמי" כולן בני נחשון בן עמינדב, והכ"ז לא עומדת זכות אבות לאלמילך. **עוד אמר רב חנן בר רבא בשם רב**, **אמן** של אברהם, **אמתלאי בת כרנבו**. **אמן** של המן "אמתלאי בת עורבתי", **הסימן** טמא טמא (הקטעורב) טהור טהור (אברהם-כרנבו הכוונה **כי צאן**). **אמן** של דוד "נצבת בת עדאל". **אמן** של שמשון "צללפונית" אחרת "נשיין". **ונאמרו אלו הדברים** שנדע מה לענות לחינים. **עוד אמר רב חנן בשם רב**, עשר שנים נכבש אברהם אבינו ע"י מרוד שלש ב"כותא" ושבע ב"קרדו". **רב דימי אמר** להפך. **אמר רב חסדא**, "עברא זעירא דכותא", זה אור כשדים. **עוד אמר רבי חנן**, בשעה שנפטר אברהם אבינו אמרו כל גדולי אומות העולם, אוי לעולם שאבד מנהיגו אוי לספינה שאבד קברניטה. **והמתנשא לכל לראש** אמר רב חנן, אפילו משרה פשוט שחקה, נקבע שמשיים.

אמר רב חיאי בר אבין בשם ריב"ל, שנענשו אלימלך וכו', משום שלא ביקשו חמים על בני דורם, והם לא יצאו עד שלא היה להם ממנה להתפרנס כלל.

אמר רבה בר רב הונא בשם רבי יוחנן, אם המעות בייקר והפירות בזול, מותר לצאת לחו"ל, **שאמר רבי יוחנן** כאשר היה מחיר ארבע סאה בסלע, היה רעב גדול היות ולא היה מטבעות לרכוש למרות שהחיטה היתה בזול. **עוד אמר רבי יוחנן**, לא היו הפועלים עובדים במזרח העיר, כיון שהיו מתים מריח הנעים של הפת. **עוד אמר**, שזוכר שנתנוק היה חותך הרוב וב' זרועותיו היו מלאים דבש. **אמר רבא**, שזוכר שעורבה היה חותף חתיכה בשר והיה נותף שומן מראש החומה. **עוד אמר רבי יוחנן**, היו נער ונערה בגיל 16 וז', ולא היו חוטאים. **עוד אמר**, מי שמודה לגויים נופל בדיעה. מי שבוטח בהם נוטלים ממנו.

"מחלון" ו"כליון", **יואש** ו"שרף" ר"ש שמואל נתחלק, **למ"ד** השם שלהם "מחלון וכליון", ונקראו **יואש** שנתיאשו מן הגאולה, **שרף** שנתיחייבו שריפה למקום. **למ"ד** השם "יואש ושרף", ונקראו **"מחלון"** שעשו גופן חולין. ו"כליון" שנתיחייבו כליה למקום. הגמ' מביאה ברייתא כשיטה ששם מחלון וכליון.

ואכלתם מן תבואה יישן בלא "סלמנטון" היינו, **לרב נחמן**, בלא רקבון. **לר"ש** בלא שדפון. מביאה הגמ' ב' ברייתות כר"י וכר"ט.

ואכלתם יישן נושין למדנו שכל המיושן מחבירו יפה מחבירו, **ולומדת הגמ'** שהשבח של ארץ ישראל שאף דברים שאין הדרך לישן אתם יהיו משובחים. **יוישן מפני חדש תוציא** האוצרות היו מלאים וצריכים להוציא את הישן מחמת החדש. **אמר רב פפא** כל הדברים טוב לישן אותם מלבד תמרים, שיכר ודגים קטנים.

הדרך עלך המוכר את הספינה